

av alla studier är att ett dryckesmönster i början av graviditeten där modern dricker mycket på en gång skadar fostret mer än om hon dricker samma mängd över längre tid.

Kunskaperna om alkoholens fosterpåverkan grundar sig framför allt på djurförsök där mekanismer för alkoholens hjärnskadande effekt kunnat studeras och replikeras. Alkoholens förmåga att initiera apoptos i olika cellinjer förefaller vara av central betydelse, och det även vid exponering för måttliga mängder. Skadeeffekterna har sedan kunnat sättas i samband med olika beteendestörningar hos dessa djur.

Förutom att känsligheten är förhöjd under vissa faser i fosterutvecklingen har bl a studier av tvåäggstvillingar visat att alkoholens skademekanism är mycket olika hos olika individer beroende på placenta faktorer och genetiska förutsättningar [14, 15]. Senare års forskning kastar nytt ljus på vad som avgör att vissa foster drabbas vid låg alkoholkonsumtion och att andra inte tycks drabbas av en betydligt högre exposition. Polymorfi i en av generna som kodar för enzymet alkoholdehydrogenas, ADH1B, har visat sig bidra till utveckling av FASD hos dessa individer [16]. Forskningen om detta har bara börjat, och vi kommer att förstå ännu mera i detalj resultaten av många epidemiologiska studier som visat de neuropsykologiska funktionsnedsättningar som man kan förvänta sig vid skador på de aktuella delarna av hjärnan.

Trots denna nya insikt om genetiska förutsättningar som bidrar till individuell känslighet vet man inte för vilka kvinnor det är särskilt viktigt att undvika alkohol och för vilka det spelar mindre roll. Barn är olika, och funktionsnedsättning kan ha många orsaker; det går inte att säkerställa att ett visst barns funktionsnedsättning har orsakats av alkoholintag under graviditeten. Det är viktigt att inte skuldbelägga. Samtidigt visar studier att tidig diagnos (FAS och FASD) och adekvat omhändertagande medför att de stora problemen som dessa barn och ungdomar har med skola, rättsväsende, droger m m minskar med en faktor 2–4 [17].

Ingen kvinna vill skada sitt barn under graviditet. Därför slutar de flesta kvinnor att dricka alkohol helt när de upptäcker att de är gravida. Men många kvinnor fortsätter att dricka alkohol under de kritiska första veckorna, innan graviditeten konstaterats. Detta är ett faktum som behöver uppmärksam-

mas ännu kraftigare än vad som görs i dag. Kvinnorna behöver kunskapen, annars har de inte möjlighet att välja om de, för säkerhets skull, vill avstå från alkohol även de första, mest känsliga veckorna.

Maximal säkerhet är nykterhet i alla situationer där kvinnan kan bli gravid. All hälsovårdspersonal som möter kvinnor i fertil ålder bör, enligt vår mening, kunna erbjuda informationen att »planerar du graviditet, gör du bäst i att avstå helt från alkohol, även innan graviditeten konstaterats«. Det är dock en grannliga uppgift att förmedla denna information utan att skuldbelägga de kvinnor som druckit alkohol under graviditeten.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

REFERENSER

1. Floyd RL, Decoule P, Hungerford DW. Alcohol use prior to pregnancy recognition. *Am J Prev Med.* 1999;17:101-7.
2. Jones KL, Smith DW. Recognition of the fetal alcohol syndrome in early infancy. *Lancet.* 1973; 302:999-1001.
5. Dunty WC Jr, Chen SY, Zucker RM, Dehart DB, Sulik KK. Selective vulnerability of embryonic cell populations to ethanol-induced apoptosis: implications for alcohol-related birth defects and neurodevelopmental disorder. *Alcohol Clin Exp Res.* 2001;25:1523-35.
6. Iveli MF, Morales S, Rebolledo A, Savietto V, Salemmes S, Apezeguía M, et al. Effects of light ethanol consumption during pregnancy: increased frequency of minor anomalies in the newborn and altered contractility of umbilical cord artery. *Pediatr Res.* 2007;61:456-61.
7. DeRoo LA, Wilcox AJ, Drevon CA, Lie RT. First-trimester maternal alcohol consumption and the risk of infant oral clefts in Norway: a population-based case-control study. *Am J Epidemiol.* 2008;168:638-46.
9. Hepper PG, Dornan JC, Little JF. Maternal alcohol consumption during pregnancy may delay the development of spontaneous fetal startle behaviour. *Physiol Behav.* 2005;83: 711-4.
11. Olson HC, Streissguth AP, Sampson PD, Barr HM, Bookstein FL, Thiede K. Association of prenatal alcohol exposure with behavioral and learning problems in early adolescence. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 1997;36: 1187-94.
12. Schneider ML, Moore CF, Kraemer GW. Moderate alcohol during pregnancy: learning and behavior in adolescent rhesus monkeys. *Alcohol Clin Exp Res.* 2001;25:1383-92.
14. Streissguth AP, Dehaene P. Fetal alcohol syndrome in twins of alcoholic mothers: concordance of diagnosis and IQ. *Am J Med Genet.* 1993;47:857-861.
15. Gareri J, Brien J, Reynolds J, Koren G. Potential role of the placenta in fetal alcohol spectrum disorder. *Paediatr Drugs.* 2009; 11:26-9.

LÄS MER Fullständig referenslista <http://ltarkiv.lakartidningen.se>

APROPÅ! Namngivning

Äras den som äras bör

Sedan flera år har Läkartidningen tämligen regelbundet publicerat uppskattade resuméer av vetenskapliga artiklar av påtagligt nyhetsvärde och intresse för medicinskt handlande.

I Läkartidningen 20/2009 (sidan 1352) ingår ett välskrivet och från innehållssynpunkt korrekt inlägg av kollegan och frilansjournalisten Anders Hansen om upptäckten att närmare hälften av hjärtats celler återbildas efter födelsen. Ännu hos en 70-åring sker detta varje år för omkring 0,45 procent av hjärtcellerna. Denna väsentliga upptäckt ger helt nya aspekter på behandlingen av patienter som drabbats av hjärtinfarkt.

Foto: Jonas Ekström/Scapix

I referatet i Läkartidningen nämns att denna upptäckt gjorts av forskare vid Karolinska institutet. Deras namn nämns dock inte. Benämningen forskare vid det eller det lärosätet har använts allt oftare under det senaste decenniet av olika journalister. Även om anledningen till detta är oklar kan det tolkas som uttryck för en viss ringaktning av vetenskapligt arbete.

Liknande anonymisering förekommer inte inom underhållningsindustrin eller sporten. Om exempelvis en långlöpare från den eller den idrottsklubben slagit Europarekordet på 3 000 m hinder nämns alltid vem som gjort detta. Samma gäller om en popsångare gjort ett bejublat uppträdande.

Upptäckten att hjärtats muskelceller förnyas under hela livet är ett genombrott inom hjärtmedicinen. Jonas Frisen, som lett den forskargrupp som står för denna stora upptäckt, är, liksom övriga som gjort stora vetenskapliga framsteg, värd att få stiga fram ur anonymiteten.

Rolf Zetterström

Acta Paediatrica, Stockholm
rolf.zetterstrom@actapaediatrica.se